

9 ביוני 2014

המחבל, החשוד בביצוע פיגוע הירי במוזיאון היהודי בבריסל, זוהה כצרפתי מוסלמי "בוגר" הלחימה בסוריה. הפיגוע ממחיש כי המענה הצרפתי והאירופאי הניתן לתופעת המתנדבים לשורות הג'האד העולמי בסוריה עדיין אינו אפקטיבי דיו.

מהדי נמוש החשוד כמי שביצע את הירי במוזיאון היהודי בבריסל (Twitter/@G_deLinares)

כללי

1. ב-24 במאי 2014 בוצע פיגוע ירי במוזיאון היהודי בבליגיה במהלכו נהרגו ארבעה בני אדם, מהם שני תיירים מישראל. שבוע לאחר מכן, ב-1 ביוני 2014, נעצר במרסיי חשוד בביצוע הפיגוע. ברשותו נמצאו אמצעי לחימה, ששימשו לביצוע הפיגוע ופרטי לבוש זהים לאלו, שנראו בסרטון מצלמת האבטחה, שתיעדה את האירוע. ברשות החשוד נמצאה מצלמה בה הוקלט סרטון וידאו, שבו הוא קיבל את האחריות לפיגוע.

2. המחבל החשוד הינו **מהדי נמוש**, צרפתי מוסלמי, בן למשפחה שמוצאה אלג'יראי, בעל עבר פלילי. ברשותו נמצא סדין ועליו סמל של **המדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם**, ארגון ג'האדיסטי בסוריה, המשמש אבן שואבת למתנדבים האירופאים (לצד ג'בהת אלנצרה). על פי התובע הצרפתי יצא מהדי נמוש לסוריה והצטרף שורות המדינה האסלאמית בעיראק ובאלשאם בינואר 2013. לאחר כמה חודשי שהייה בסוריה הוא חזר לגרמניה ומשם לצרפת.

3. צרפת ובליגיה הינן שתי המדינות המובילות במספר האזרחים המקומיים, המצטרפים לשורות אלקאעדה והג'האד העולמי בסוריה (מאות מתנדבים מכל אחת מהשתיים). **דמותו של מהדי נמוש תואמת את פרופיל המתנדבים מצרפת, ומאירופה בכלל, אשר טמון בהם פוטנציאל של חתרנות וטרור.** המקרה של מהדי נמוש מהווה ביטוי לתחילת מימושי של פוטנציאל זה והוא עלול להוות "סימן

מעיד" לפיגועי טרור נוספים, שיבוצעו בעתיד במדינות המערב ע"י ג'האדיסטים, שקיבלו הכשרתם בסוריה.

4. השלטונות הצרפתיים מודעים היטב לסיכונים הטמונים ב"בוגרי סוריה" ובשנה האחרונה הם ביצעו שורה של פעולות סיכול ומנע בקרב השבים מסוריה ובקרב אלו המשגרים אליה את המתנדבים. בתקשורת דווח, כי אחת מהפעולות הללו אף סיכלה פעילות טרוריסטית בה היה מעורב מחבל, אשר חזר מסוריה. למרות זאת הפיגוע במוזיאון היהודי בבריסל ממחיש להערכתנו, כי פעולות המנע של שרותי הביטחון הצרפתיים והאירופאים בכלל, ושיתוף הפעולה האירופי בנושא המתנדבים לסוריה, **עדיין אינם אפקטיביים דיים**. דומה, כי המודעות לסיכונים הטמונים בתופעת "בוגרי סוריה" חלחלה היטב בצרפת, בבלגיה ובמדינות אירופאיות נוספות **אולם מכלול קשיים – מבצעיים, מודיעיניים, חברתיים וחוקיים – עדיין מונעים תרגומה של מודעות זאת לכדי מערכה אפקטיבית נגדם**.

הפיגוע במוזיאון היהודי בבריסל

5. ביום שבת, ה-24 במאי 2014, בסביבות השעה 1550 הגיע אדם בכלי רכב לאזור המוזיאון היהודי בבריסל, הממוקם בשכונת סאבלון. האדם, שהיה לבוש בחולצה כחולה וחבש כובע מצחייה, החנה את כלי רכבו בכניסה, יצא ממכוניתו, נכנס למוזיאון ופתח בירי לעבר הנוכחים מרובה קלצ'ניקוב, שהיה ברשותו. הירי נמשך כדקה וחצי. לאחר הירי הוא יצא החוצה, המשיך לירות והצליח להימלט מהמקום.

6. כתוצאה מהירי נהרגו ארבעה בני אדם (מהם אחד, שנפצע באורח אנוש מת מפצעיו מאוחר יותר). שניים מההרוגים הם בני זוג ישראליים. השניים הם עמנואל ומירה ריווה ז"ל, תושבי תל אביב, בשנות החמישים לחייהם, שהיו בטיול במקום ושהו במבואה למוזיאון בעת הירי.

זירת הפיגוע: בנין המוזיאון היהודי (<http://www.brusselsmuseums.be>)

7. יום לאחר התקיפה פרסמה משטרת בלגיה סרטון ממצלמת אבטחה, אשר תעד את הירי במוזיאון. בסרטון נראה אדם חובש כובע נכנס לשטח המוזיאון ונושא עימו שני תיקים. לאחר שהוא נראה נכנס מבעד לדלת הוא חזר על עקבותיו, הניח את שני התיקים והוציא מאחד מהם רובה. בהמשך ניתן לראות את המפגע מרים את כלי הנשק ופותח באש. הירי נמשך פחות מדקה וחצי. לאחר הירי נראה המפגע מחזיר את כלי הנשק לתיק ויוצא מהמקום. על פי תיעוד מצלמות האבטחה ברחוב נמלט היורה ברגל.

תיעוד הירי במצלמות האבטחה : מימין: המחבל מבצע את הירי. משמאל: עוזב את המקום לאחר הירי (דף הפייסבוק של משטרת בריסל).

8. אף ארגון טרור לא קיבל עליו את האחריות לתקיפה. התביעה בבלגיה טענה, כי הרצח במוזיאון היהודי בוצע על ידי מחבל בודד, שהיה חמוש ומוכן היטב. עוד נמסר ע"י התביעה, כי הירי לא בוצע על רקע פלילי וכי הם מתייחסים לאירוע כאל פיגוע טרור. משרד המשפטים הבלגי ציין, כי מניתוח התמונות עולה, שהרוצח פעל לבדו בקור רוח המעיד אולי על היותו בעל ניסיון בפעילות מעין זו. הדבר הוביל את החוקרים לחשוב, שהמדובר בפיגוע טרור. בעקבות הפיגוע, הודיעה שרת הפנים של בלגיה על הגברת השמירה על מוסדות יהודיים במדינה.

תפיסת החשוד

9. ב-1 ביוני 2014 הודיעו שלטונות צרפת, כי עצרו ב-30 במאי 2014 במרסיי, שבדרום צרפת, את **מהדי נמוש** (Mehdi Nemmouche) כחשוד, שביצע את הירי במוזיאון היהודי בבריסל. במסיבת עיתונאים, שקיימו רשויות הביטחון בצרפת אמר התובע הכללי הצרפתי, כי החשוד, השומר על זכות השתיקה, נעצר בבדיקת מכס שגרתית, שנערכה ברכבת בה הגיע מאמסטרדם, דרך בריסל, למרסיי (לפי גרסה אחרת, בעקבות בדיקה בתחנת אוטובוסים אליה הגיע החשוד מבריסל דרך אמסטרדם).

10. החשוד הינו מוסלמי צרפתי בן 29. בעת מעצרו נמצאו ברשותו רובה קלצ'ניקוב ורובה נוסף, הזהים לאלה, ששימשו לירי בעת הפיגוע. כמו כן נמצא ברשותו סדין לבן עליו סמל של ארגון המדינה

האסלאמית בעראק ואלשאם (ארגון ג'האדיסטי הפועל בסוריה ובעיראק, שבמסגרתו נלחמים זרים מאירופה ומהעולם הערבי/מוסלמי). ברשות החשוד נמצאה מצלמה עליה הוקלט סרטון וידאו בן 40 שניות בו הוא נראה עם שני הרובים. **ברקע נשמע קולו כשהוא מקבל את האחריות לפיגוע** (BBC, 1 ביוני 2014). החשוד גם נשא עימו פרטי לבוש (כובע וחולצה) זהים לאלה שתועדו בסרטון הרצח.

החשוד ברוחב לאחר ביצוע הירי (דף הפייסבוק של משטרת בריסל). חולצתו הכחולה וכובע המצחייה (כובע בייסבול) הנראים בצילום נמצאו בכליו של החשוד בעת שנעצר במרסיי.

פרטים ביוגרפיים אודות החשוד

11. מהדי נמוש הוא בעל אזרחות צרפתית, שנולד בעיר Roubaix, עיר תעשייתית בצפון מזרח צרפת¹. מוצא משפחתו **מאלג'יריה** (אלנהאר, אלערביה, 4 ביוני 2014). הוא אינו מכיר את אביו ובהיותו בן כמה חודשים הוא נזנח ע"י אימו. הוא גדל בבתי משפחות מאמצות, עד שבהיותו בן 17 הוא הועבר לידי סבתו. דודתו העידה, כי הוא בחר אינטליגנטי, משכיל, שסיים שנת לימודים באוניברסיטה (timesofisrael.com).

12. **על פי התובע הצרפתי, הורשע בעבר מהדי נמוש שבע פעמים בעבירות שונות בגין הוא ריצה מספר עונשי מאסר**. האחרון שבהם היה מאסר של חמש שנים. במהלך מאסרו הוא התחבר לקבוצות אסלאמיסטיות קיצוניות בכלא. כשלושה שבועות לאחר שחרורו מהכלא בדצמבר 2012 הוא יצא (ינואר 2013) לסוריה שם הצטרף לארגון הג'האדיסטי המדינה האסלאמית בעראק ואלשאם. לאחר מספר חודשי שהייה בסוריה הוא חזר לאירופה דרך שדה התעופה בפרנקפורט, על פי אחת הגרסאות שהתפרסמו בתקשורת, דווח על הגעתו לגרמניה אבל שמו שובש (המתנדבים מאמצים לעצם שמות

¹ בשנות התשעים פעלה בעיר Roubaix כנופיה של מוסלמים, בעיקר ממוצא צפון אפריקאי. כמה מחבריה היו "בוגרי אפגניסטאן" וכמה מהם לחמו במשותף בבוסניה בתחילת שנות התשעים. חבריה ניסו, בין השאר, לבצע פיגוע באמצעות מכונית תופת בעת פסגת ה-G-7 שנערכה בעיר בליל (ינואר 1996). מרבית חברי הכנופיה, כולל מנהיגה, נהרגו בחילופי יריות עם המשטרה במרץ 1996 והכנופיה התפרקה. כמה מחבריה, ששרדו המשיכו להיות מעורבים בטרור האסלאמי הבינלאומי (אתר Global Jihad, הערך "Roubaix Gang").

בדויים בעת יציאתם לסוריה). מכל מקום, שלטונות צרפת בוחנים עתה האם פעל לבדו או במסגרת ארגון כלשהו.

13. לפי שעה מסרב החשוד לעזוב את צרפת ולהסגיר את עצמו לשלטונות בלגיה. עורך דינו אמר, כי הם רוצים, שהוא יישפט על פי חוקי בית המשפט הצרפתי. לטענת עורך דינו מרשו לא ביצע את הירי במוזיאון, הוא גנב את כלי הנשק, שנמצאו ברשותו, ממכונת חונה בבריסל והוא התכוון למכור אותם במרסיי (ג'רוזלם פוסט, 6 ביוני 2014). יוזכר, כי בשנת 2004 חוקק האיחוד האירופאי מערכת של צווי מעצר בין מדינות, שנועדו להבטיח הסגרות מהירות ופשוטות תוך 48 שעות בין מדינות האיחוד האירופאי (NRG, 5 ביוני 2014).

המתגייסים לשורות אלקאעדה והג'האד העולמי מצרפת ומבלגיה

14. מספר המתנדבים האירופאים לשורות אלקאעדה והג'האד העולמי הלוחמים בסוריה נאמד על ידינו **בלמעלה מ-2,000 (על פי כמה הערכות מגיע עתה מספרם לכ-3,000)**. צרפת ובלגיה הינן שתי המדינות, שבהן היקף המתנדבים הינו **הגבוה ביותר באירופה** והוא ומגיע להערכתנו **לכמה מאות מתנדבים** מכל אחת מהשתיים².

15. על פי הערכות, אשר פורסמו בעבר בתקשורת הצרפתית, שמקורן בשרותי הביטחון והמודיעין של צרפת, נאמד מספר הצרפתים, שהתגייסו לארגוני הג'האד העולמי בסוריה, **בכ-200-220**. **אולם מאז נראה, שמספרם עלה (תהליך המוכר לנו במדינות נוספות)**. נשיא צרפת, פרנסואה הולנד מסר לפני מספר חודשים, כי **700 צעירים, המתגוררים בצרפת, יצאו לסוריה, חלקם נהרגו (AFP), 14 בינואר 2014**. אנו מעריכים את מספרם של המתנדבים הצרפתים **במאות רבות**, שמקצתם כבר חזרו לצרפת.

16. ובאשר ל**בלגיה** – ממדינה זאת הצטרפו לשורות הלוחמים בסוריה **כמה מאות מתנדבים**, מספר גדול יחסית למדינה קטנה כמו בלגיה. אחת הסיבות לכך הייתה קיומה של תשתית סלפית ג'האדיסטית בקרב הקהילה המוסלמית המקומית, שסייע בגיוס המתנדבים ובשיגורם לסוריה. בקרבה בלטה התארגנות בשם **"שריעה לבלגיה" (Sharia 4 Belgium)**, שמטרתה הוגדרה כהחלת ההלכה המוסלמית (השריעה) בבלגיה. באוקטובר 2012 הכריזו השלטונות המקומיים על התארגנות זאת כבלתי חוקית אולם הדבר לא עצר את זרם המתנדבים הבלגים, שהמשיכו לצאת לסוריה. בשלב זה לא ברור לנו האם המחבל הצרפתי, שביצע את הפיגוע בבריסל, קיבל סיוע מהתשתית הסלפית ג'האדיסטית המקומית.

² על תופעת המתנדבים הזרים ממדינות המערב, בכלל זה הצרפתים והבלגים, ועל המשמעויות של תופעה זאת, ראו מחקר מרכז המידע למודיעין ולטרור מה-5 בינואר 2014: ["תופעת המתנדבים הזרים ממדינות המערב, הלוחמים בסוריה, רובם בשורות ארגוני מורדים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי"](#).

האם מהדי נמוש תואם את פרופיל המתנדבים הצרפתיים?

17. אנו סבורים כי הפרופיל של מהדי נמוש, כפי שהתפרסם בכלי התקשורת, **תואם בכללותו את פרופיל המתנדבים הצרפתיים המצטרפים לארגונים הג'האדיסטים בסוריה** (כפי שפורט במסמך מרכז המידע מינואר 2014) הדמיון מתבטא במרכיבים הבאים:

א. **גיל** - רוב הלוחמים הצרפתיים היוצאים לסוריה הם צעירים יחסית. גילם נע בין 20 ל-30 שנים. גילו של מהדי נמוש הינו 29.

ב. **מוצא** - רוב המתנדבים מצרפת הם ממוצא צפון אפריקאי, רובם דור שני או שלישי למהגרים. מהדי נמוש הינו בן לדור שני של מהגרים. ממוצא אלג'יראי.

ג. **דת** - רוב המתנדבים הצרפתיים הם מוסלמים. מה שמאפיין את רובם הינו ההקצנה הדתית, שהם עברו במהלך השנים, שקדמו ליציאתם לסוריה. הקצנה זאת התחילה על פי רוב בעקבות משבר אישי או כלכלי, רגשות קיפוח או בגלל השפעה של מטיפים מקומיים. מהדי נמוש הינו מוסלמי, אשר חבר לקבוצות אסלאמיות קיצונית בעת שהותו בכלא וככל הנראה, הוא הושפע על ידי.

ד. **מצב סוציו-אקונומי** - רוב המתנדבים הגיעו ממצב סוציו-אקונומי נמוך יחסית בעיקר משכונות עוני של מהגרים בערים הגדולות או מהערים התעשייתיות, באזורים מוכי אבטלה. מהדי נמוש הינו מעיר תעשייתית ענייה בצפון צרפת, שבשנות התשעים פעלה בה כנופיה של מוסלמים, ששילבה פעילות פלילית עם טרור ג'האדיסטי.

ה. **עבר פלילי** - בקרב המתנדבים אותרו בעלי עבר פלילי, שריצו עונשי מאסר בבתי כלא. מהדי נמוש הינו בעל עבר פלילי, אשר שהה מספר פעמים בכלא הצרפתי.

פעולות מנע של שלטונות צרפת נגד המתנדבים והשבים מסוריה

18. **בראיית שלטונות צרפת מהווים המתנדבים השבים מסוריה פוטנציאל לטרור ולחתרנות.** השלטונות הצרפתיים סבורים, כי אותם צעירים צפויים לשוב כג'האדיסטים מאומנים וחלקם לפחות עלולים לחבור לקבוצות ג'האדיסטיות מבית. צעירים אלו עלולים להיות מופעלים מבית או מחוץ לביצוע פיגועים נגד צרפת, נגד יעדים במערב או נגד מטרות המזוהות עם המערב, ישראל או מרכזים יהודיים (כמו שאירע במוזיאון היהודי בבריסל). **למרות המודעות לסיכון, לצרפת קושי לפעול נגד המתנדבים הללו הן בשל תמיכתה הפורמאלית במאמץ להפיל את משטר אסד והן מסיבות משפטיות, חברתיות ופוליטיות פנים-צרפתיות.**

19. **בשנה האחרונה החלה צרפת לנקוט בצעדי מנע נגד תופעת המתנדבים הצרפתיים היוצאים לסוריה או השבים ממנה.** נראה, כי הזרז לפעילות זאת פיגוע הירי נגד בית הספר היהודי בטולוז, שבוצע ע"י מחבל (ממוצא אלג'ירי) שעבר אימונים מחוץ לצרפת (באפגניסטאן?), והיה קשור לג'האד העולמי. כפועל יוצא מכך החלו שלטונות צרפת לעצור לא רק את אלה השבים מסוריה, שנגדם ניתן היה

לטעון, כי עברו על החוק מכיוון שפעלו במסגרת ארגון טרור, אלא גם פעילים מקומיים, שעסקו בגיוס המתנדבים ושיגורם לסוריה. עם זאת עדיין קיימות בעיות פוליטיות וחוקיות הפוגעות באפקטיביות של ההתמודדות נגד התופעה (שר הפנים הצרפתי, אמר, שהוא ושר המשפטים יפעלו להעברת חוק המאפשר לעצור ולהעמיד למשפט גם במקרים בהם אותרו תוכניות לפעילות טרור גם ללא ביצוע הפעולה עצמה).

20. להלן מספר דוגמאות לפעילות המנע של שלטונות צרפת בשנה האחרונה:

א. **ביוני 2013** - שר הפנים הצרפתי דיווח, שהמשטרה עצרה שלושה חשודים, שהיו חלק מקבוצה של צרפתים, ששהו **בסוריה ושוב לצרפת** (רויטרס, 25 ביוני 2013).

ב. **ביולי 2013** - שירותי הביטחון והמודיעין בצרפת חשפו שני תאים של פעילים, **שהתכוונו לצאת לסוריה**. הפעילים הללו היו מתאסלמים (חוץ מאחד), בעלי רקע פלילי (Lib'eration, 22 ביולי 2013).

ג. **בנובמבר 2013** - משטרת צרפת עצרה ארבעה **חשודים בהשתייכות להתארגנות, אשר שיגרה לסוריה פעילים על מנת להצטרף לקבוצות אסלאמיות**. החשודים שגילם בין 22-35 נעצרו בפברבר של פריס בעקבות חקירה, שהחלה במחצית 2012. אחד מחברי הקבוצה היה בקשר עם אנשי קשר שארגנו את המעבר מתורכיה לסוריה בעוד השאר נלחמו בעבר בסוריה (www.johadwatch.org, 17 בנובמבר 2013).

ד. **במרץ 2014** - יחידת לוחמה בטרור של צרפת **סיכלה פעילות מבצעית של פעילים, ששוב מסוריה, באזור הריביירה הצרפתית**. החשוד שנעצר הוא **אבראהים ב.** אשר שהה בסוריה יחד עם שני חבריו החל מספטמבר 2012. בסוריה הם הצטרפו לשורות ארגון **ג'בהת אלנצרה**, שלוחת אלקאעדה בסוריה. **אבראהים ב.** אותר לראשונה על ידי שלטונות יוון ב-3 בינואר 2014 כאשר היה בדרכו חזרה מסוריה. ב-16 בינואר 2014. הוא נעצר באיטליה והוסגר לצרפת שם נאסר. ב-17 בפברואר 2014 נערך חיפוש בדירתו הזמנית סמוך לעיר קאן, **שם נמצאו 900 גרם של חומר נפץ מסוג TATP** (www.english.rfi.fr, 24 במרץ 2014).

ה. **ב-2 ביוני 2014** – עצרו שלטונות צרפת ארבעה בני אדם במהלך פשיטה, שרכו, **נגד מגייסים ג'האדיסטיים**. המעצר נערך לאחר חקירה של **חשוד צרפתי אשר שהה תקופה בסוריה**. הרשויות טוענות, כי המעצר נערך ללא קשר לירי במוזיאון היהודי בבריסל וכי העצורים היו חלק מרשת שפעלה באזור פריס ודרום צרפת (אלמוניטור, 2 ביוני 2014).

21. המקרה של מהדי נמוש ממחיש, כי האפקטיביות של צעדי המנע של השלטונות הצרפתיים – ושל האירופאים בכלל – עדיין אינה גבוהה וכי "בוגרי סוריה" בעלי פוטנציאל טרוריסטי עלולים לחמוק מפיקוח שירותי הביטחון. בדו"ח של מכון מחקר אמריקאי אודות הפיגוע במוזיאון היהודי בבריסל נאמר, כי: "In fact, Nemmouche himself was on the French official's radar". זאת משום שהוא היה אסור בעבר בשל שוד מזוין ומשום שהוא היה מוכר, כמי שנלחם לצד קבוצות ג'האדיסטיות בסוריה. ולמרות זאת, מציין הדו"ח, הוא הצליח איכשהו להיכנס לבלגיה, לחדור למוזיאון היהודי עם כלי הנשק ולהשתמש בהם לשם ביצוע הפיגוע.³

³ **The Investigative Project On Terrorism:** "The French jihadist killings in Belgium: This is just the beginning", June 2, 2014.